

Učitel matematiky

Alena Šarounová
Ze starých učebnic - A

Učitel matematiky, Vol. 5 (1997), No. 3, 163–165

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/150987>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1997

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

ZE STARÝCH UČEBNIC — A

Vážení přátelé,
kolegyně a kolegové!

Jak se můžete sami přesvědčit, zavádíme v našem časopise novou rubriku. Není to způsobeno staromilstvím redakční rady ani snad nedostatkem článků, které bychom chtěli publikovat. Jen bychom vás rádi upozornili na zdroj velmi zajímavých úloh, které nám pomohou zpestřit hodiny matematiky, na zdroj myšlenek pozoruhodných svou pokrokovostí (či naopak zpátečnictvím) a námětů, které stojí za zamyšlení.

Známe-li kořeny, z nichž vyrůstá naše „řemeslo“, lépe se zorientujeme v problémech, které přináší současnost. Snad i lépe odhadneme směr dalšího vývoje, jímž se bude ubírat české školství. Tato rubrika samozřejmě nemůže splnit tak náročný úkol. Přinese jen několik útržků z nepřeberného množství starší literatury určené vychovatelům, učitelům či jejich žákům.

Školka

čili prwopoczątecznj, praktycké, názorné, wšestranné
wyucovánj malých djtek

k węcnému wybraušenj rozumu a ušlechtěnj srdce
s nawedenjm ke čtenj, počítánj a rejsowanj
pro učitele, pěstauuny a rodiče

od **Jana Swobody**,

učitele prwnj a wzornj školky pro malé djtky
w Praze na Hrádku

Kniha metodických pokynů určených vychovatelům i rodičům vyšla v Praze v roce 1839. Její autor Jan František Svoboda (1800–1844), český učitel a spisovatel, vystudoval v Praze filozofii. Dále studoval na semináři v Celovci, ale před vysvěcením na kněze seminář opustil a absolvoval jednoletý kurs pro učitele. Učil na pražských školách v Týně a u Haštala, kde na sebe upozornil svými vyučovacími metodami. V roce 1832 byl (po studijní cestě do

Dánska, kde se věnoval zejména dětským výchovným zařízením) pověřen řízením první české opatrovny v Praze na Hrádku. Tato opatrovna se stala vzorem pro další obdobná zařízení, která v Čechách vznikala, až do sedmdesátých let 19. století.

Své názory a zkušenosti z této práce shrnul Jan Svoboda ve své *Školce* z roku 1839. Dále vydal ještě první ilustrovanou čítanku *Malý čtenář čili Čítanka pro malé děti*, poté *První písař čili Praktické navedení k prvopočátečnímu psaní pro učitele a pěstouny*, dále *Malý Čech a Němec čili prvopočáteční české a německé cvičení k mluvení* aj.

Pozoruhodná je komplexnost jeho přístupu k výchově i k výuce všech předmětů. Seznamuje-li např. děti s pojmem „čtyři“, učí se děti formou hry všechny spoje $3 + 1$, $2 + 2$, $4 - 1$, $4 - 2$, $4 - 3$, počítají nohy židle, stolu, popisují tvar stolu vůbec atd. Učitel si vypráví s dětmi o čtyřnohých zvířatech a ukazuje jim na obrázcích jejich přední a zadní nohy. Děti tvoří otisky nohou do písku atd. Pomocí hry se seznamují s pojmy: přední, zadní, krajní, prostřední. Učí se rýsovat „čtverhran“ (obdélník — čtverec) na tabuli pomocí vodorovných a svislých (říká „kolmých“) úseček, ukazují vrcholy, strany a (vnitřní) úhly tohoto čtyřúhelníku. Čtvercovými dlaždicemi „dlaždí“ podlahu atd. Je třeba poznamenat, že toto všechno jsou činnosti určené dětem do sedmi let věku.

Uvedme na závěr několik citátů z díla tohoto pozoruhodného (a k naší škodě téměř zapomenutého) učitele Jana Františka Svobody!

Dítky před sedmým rokem jsou tak způsobilé a ke všemu učení tak schopné, že se v tomto outlém stáří více naučí, než v pozdějších čtyřech letech. V tomto stáří zakládají se člověka povahy; zvykne-li si člověk v tomto prvním stáří nectností, nedají se ony nectnosti v budoucím stáří nikdy docela vykořeniti.

Povídejme dítkám o dobrém mnoho, o zlém ale jen to, co dítky již vědí, anebo co bez urážky jejich outlého citu věděti mohou.

Učiteli a učitelko! Vám jsou svěřeny tyto nevinné dítky, kteréžto ke svému laskavému srdci přivínouti máte Pozorujte

bedlivým okem slabosti dítek, a poznavše je, ponapravujte s trpělivostí a mírností, co praví následovníci Kristovi; ne ale jako oni nerozumní rodičové, jenž pro každou maličkost svou neukrocenou zlost ohyzným nadáváním a bitím dítkám najevo dávají. Kterak medle se mají dítky od nich trpělivosti a mírnosti učiti, an sami netrpěliví a zlostní, ano často nestoudní jsou? ...

Co slibujete, splňujte věrně, vaše slova musí se vždy s vašimi činy srovnávati. Učte slovy, stvrzujte ale nejvíce dobrými příklady Odplata věrného vykonávání těchto nejdůležitějších povinností bude vám zajisté přehojná!

Vybrala Alena Šarounová

G. S. Ohm

Sedli na mech pod košatý strom,
ujistil ji o své lásce ryzí.
Kladla odpor jenom jeden ohm,
svatba potom konala se brzy.

E. Calda